

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Kogukonnaharidus ja huvitegevus

Ele Lipp

**TÄISKASVANUD ÕPPIJA ÕPIMOTIVATSIOON VILJANDI TÄISKASVANUTE
GÜMNAASIUMI NÄITEL**
Lõputöö

Juhendaja: Agda Grahv, pedagoogika õpetaja, MA

Viljandi 2025

Resümee

Täiskasvanud õppija õpimotivatsioon Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi näitel

Täiskasvanud õppijate õpimotivatsioon ja selle mõjutegurid on olulised, kuna need mõjutavad õpingute edukust ja katkestamise määra. Samas ei ole uuritud, millised tegurid Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi õppijate motivatsiooni enim mõjutavad ning kuidas neid saaks toetada. Minu lõputöö eesmärk on välja selgitada Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumis õppivate täiskasvanud õppijate arvamused õpimotivatsiooni toetavatest teguritest ning kuidas neid tegureid saaks kooli tasandil toetada, et suurendada õppijate püsivust ja õppe tulemuslikkust. Uurimismeetodina kasutasin kvantitatiivset meetodit ning andmeid kogusin küsitlusuuringuna veebiplatvormil Lime Survey. Vastajaid oli kokku 66 ning nende vastustest selgub, et peamine motivaator haridustee jätkamisel on keskhariduse omandamise soov, millele järgnesid isiklik eneseareng ja soov jätkata õpinguid ülikoolis. Oluliste toetavate teguritena tõsteti esile paindlikku õppetöö korraldust, praktilisi õppeülesandeid ning õpetajate ja lähedaste toetust. Peamisteks takistusteks motivatsiooni hoidmisel olid ajapuudus, stress ja väsimus, samuti keerukad ained. Kuigi 45 vastajat hindas oma motivatsiooni kõrgeks, oli 39 kaalunud õpingute katkestamist. Uuring kinnitas, et täiskasvanud õppijate edukus sõltub tugevalt elulise ja toetava koolikeskkonna olemasolust. Kuigi üldine rahulolu kooliga oli kõrge, tehti ettepanekuid individuaalsema ja paindlikuma lähenemise suunas.

Võtmesõnad: täiskasvanud õppijad, õpimotivatsioon, paindlik õppetöö, keskharidus

Abstract

Learning Motivation of Adult Learners: The Case of Viljandi Adult Secondary School

The learning motivation of adult learners and the factors influencing it are crucial, as they significantly affect academic success and dropout rates. However, there has been little research on which specific factors most influence the motivation of learners at Viljandi Adult Secondary School and how these could be better supported.

The aim of my thesis is to explore the opinions of adult learners studying at Viljandi Adult Secondary School regarding the factors that support their learning motivation, and how these factors could be reinforced at the school level to improve student retention and academic outcomes. A quantitative research method was used, and data were collected through an online survey using the LimeSurvey platform. Based on the responses of 66 participants, the main motivator for continuing education was the desire to obtain secondary education, followed by personal development and the wish to pursue university studies. Key supportive factors highlighted included flexible study arrangements, practical learning tasks, and support from teachers and family. The main barriers to maintaining motivation were lack of time, stress and fatigue, as well as difficult subjects and a desire for more teacher support. Although 45 respondents rated their motivation as high, 39 had considered dropping out. The study confirmed that adult learners' success is strongly influenced by a supportive and relevant school environment. While overall satisfaction with the school was high, suggestions were made for a more individualized and flexible approach.

Keywords: adult learners, learning motivation, dropout, secondary education

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. TÄISKASVANUHARIDUS JA TÄISKASVANUD ÕPPIJA NING MOTIVATSIOONI TEOREETILISED KÄSITLUSED.....	8
1.1. Täiskasvanuhariduse ja täiskasvanud õppija määratlus	8
1.2. Motivatsiooni olemus ja teoreetilised käsitlused.....	10
1.3. Täiskasvanute õpimotivatsioon.....	13
2. METOODIKA.....	15
2.1. Valim.....	16
2.2. Andmekogumismeetod	16
3. UURIMISTULEMUSED JA ANALÜÜS	17
Kokkuvõttev arutelu.....	27
Kasutatud allikad	29
Lisad	33
Lisa 1. Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi direktori kirjalik luba	33
Lisa 2. Ankeetküsitlus	34

Sissejuhatus

Muutuv tööturg ning tehnoloogia kiire areng eeldavad pidevat enesetäiendamist ja uute teadmiste omandamist, mistõttu on täiskasvanuõpe oluline nii individuaalsel kui ka ühiskondlikul tasandil. Täiskasvanuõpe on tänapäeva haridussüsteemis üha olulisemaks muutuv valdkond, mille kaudu täiskasvanud inimesed saavad oma haridustaset tõsta, elukestvas õppes osaleda ning tööturu ja isikliku elu jaoks vajalikke oskusi omandada. Haridus ei lõpe kohustusliku koolihariduse omandamisega, vaid on pidev protsess, mis jätkub ka täiskasvanueas (Ilie, 2019).

Täiskasvanud õppijad, kes otsustavad taas õppima asuda pärast pikemat haridusteed eemalolekut, teevad seda erinevatel põhjustel. Täiskasvanuhariduse üks komponent on täiendusõpe, mis pakub võimalusi uutele ametikohtadele jõudmiseks ning karjääriredelil tõusmiseks, kuna paljud töökohad nõuavad pidevat oskuste täiendamist. Lisaks tööalastele võimalustele aitab täiskasvanuõpe kaasa ka isiklikule arengule, arendades kriitilist mõtlemist, probleemide lahendamise oskusi ning enesekindlust. Haridus on üks olulisi tegureid elukvaliteedi ja rahulolu parandamisel. Lisaks sellele aitab haridus kaasa sotsiaalsele kaasatusele, võimaldades inimestel aktiivselt osaleda kogukonna elus ja tugevdades sotsiaalset sidusust. (Haridus- ja Teadusministeerium, 2021)

Eesti haridusvaldkonna arengukava 2021–2035 hariduse üks eesmärkidest on tuua õpingute juurde tagasi need täiskasvanud, kelle osalus elukestvas õppes on praegu tagasihoidlik. Täiskasvanute gümnaasiumid mängivad siin olulist rolli, pakkudes haridusvõimalusi neile, kelle haridustee on mingil põhjusel katkenud. Samas on oluline mõista, mis motiveerib täiskasvanud õppijaid, kuna nende vajadused, väljakutsed ja ootused erinevad oluliselt noorte õppijate omadest. Statistikaameti andmetel osales 2023. aastal tasemeõppes või koolitustel 23,2% Eesti 25–64-aastastest elanikest, mis on läbi aegade kõrgeim näitaja. Keskmine täiskasvanud õppija on 35-aastane kõrgharidusega naisterahvas, kes osaleb ennekõike täiendkoolitustel (Statistikaamet [STAT], 2023).

Varasemalt on uurinud Katarina Toots (2020) oma magistritöös täiskasvanute õpimotivatsiooni eesti keele ja kirjanduse tundides Põlva Gümnaasiumi näitel. Veel on uuritud andragoogilise, sotsiaalse ja psühholoogilise aspekti tegurite koosmõju täiskasvanute õppimiskäsituste, õppimisvalmisolekule ja koolitusaktiivsuse kujunemisele elukestva õppe kontekstis (Jõgi, 2006). Mario Kalmus (2019) käsitleb oma bakalaureusetöös täiskasvanud õppija õppimist toetavad ja takistavad tegurid

muusikaalases kutseõppes. Samuti on uuritud magistritöös mittetraditsioonilise õppija kutseõpingute valiku motiive ja õpinguid mõjutavaid tegureid (Tüür, 2013).

Minule teadaolevalt ei ole täiskasvanud õppija õpimotivatsiooni Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi näitel uuritud. Seega ei ole hetkel teada, mis mõjutab neid antud protsessis.

Minu uurimistöö keskendub täiskasvanud õppija õpimotivatsioonile Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi näitel.

Üks ajenditest, miks ma otsustasin uurida täiskasvanute õpimotivatsiooni, tuleneb minu enda kogemusest Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumis õppides. Minu teekond kooli tagasi naasmise ja hariduse omandamisele oli täis väljakutseid, mis ongi suur osa täiskasvanute õppimise eripärast. Põhikooli ajal olin ma riskinoor, kelle jaoks kool ei olnud prioriteet. Pärast põhikooli lõpetamist asusin kohe tööle ja olin kindel, et rohkem ma kooli kunagi ei naase. Ometi olen täna siin, olles õppinud juba üheksa aastat järjest, sama kaua kui kestis minu põhiharidus. Täiskasvanute gümnaasiumis küsiti minult sageli, kuidas suudan väikeste laste kõrvalt hoida hinded korras ja õpingutega sammu pidada. Need küsimused ja muretunne teiste õppijate üle äratasid minu huvi täiskasvanute õpimotivatsiooni uurimise vastu.

Eestis on täiskasvanuõpe muutunud aina populaarsemaks, sest järjest rohkem täiskasvanud inimesi otsustab naasta kooli, et täiendada oma haridust, omandada uusi oskusi või valmistuda tööelu väljakutseteks. Üks oluline tegur, mis määrab täiskasvanute õpingute edukuse, on õppijate motivatsioon. Motivatsiooni puudumine on üks täiskasvanuhariduse tõsisemaid probleeme. Motivatsiooni puudumise tõttu ei osale õppijad õppekeasutustes, vabatahtlikud ei ole pühendunud ning kogukonna liikmed jäävad pigem kõrvaltvaatajateks või kriitikuteks, selle asemel et ise positiivselt panustada. (Puvvada, 2019) Motivatsioon on põhjus, miks inimesed pühenduvad teatud tegevustele, seavad eesmärgid ja püüavad neid saavutada (Cherry 2013). Täiskasvanud õppijate puhul mängivad motivatsiooni tekkimisel ja hoidmisel olulist rolli paljuski varasemad kogemused, eluolu ja elukogemus (Korelskaja- Novikova, 2018). Seetõttu on oluline mõista, mis ajendab täiskasvanu õppimist, millised on motivatsiooni allikad ning kuidas saab haridussüsteem neid tegureid toetada, et õppimisprotsess oleks edukas ja motiveeriv.

Viljandi Täiskasvanu Gümnaasium (edaspidi VTG) on üks neist õppeasutustest, kus erinevates eluetappides olevad inimesed saavad oma haridusteed jätkata. VTG on haridusasutus, mis pakub erinevalt teistele tavapärastele gümnaasiumitele õppevõimalusi alates 17. aastastele ja vanematele isikutele, et sooritada pooleli jäänud

põhiharidus või gümnaasiumiõpingud. Kool asutati 1945. aastal ning on üks paljusid Eestis loodud täiskasvanute gümnaasiume, mille eesmärk on toetada täiskasvanute haridusteed ja edendada elukestvat õpet. (Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium [VTG], s.a.) Viljandi Täiskasvanute Kool on kandnud erinevaid nimesid: Viljandi Tööliskoorte Keskkool, Viljandi Õhtukeskkool, Viljandi Kaugõppekeskkool, Viljandi Õhtukeskkool ja nüüd Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium (VTG, 2021). Õppekavade ülesehitus on paindlik, et arvestada täiskasvanud õppijate eri vajadusi. Valida saad mittestatsionaarse õppevormi, mis toimub 3 päeva nädalas või e-õpe, kus õppetöö toimub Moodle keskkonnas. VTG tugevusteks on: Head eksamitulemused, pingevaba koostöö õpilaste ja õpetajate vahel, töö kõrvalt hea koolis käia (2-3 päeva nädalas), õppematerjalide kättesaadavus (24/7), e-õpe, tasanduskursused, hea asukoht ning õpe on tasuta. (VTG Arengukava, 2021) Õppekavad on üles ehitatud vastavalt Eesti haridussüsteemi nõuetele ning nad järgivad riiklikke õppekavandeid, et tagada õppijatele kvaliteetne ja aktsepteeritud haridus. Õpilaste arv on aastatega tõusnud järjepidevalt. (VTG, 2021)

Kuna täiskasvanu õppimine ei ole ühesugune kõikide õppijate puhul, on oluline uurida, millised on Viljandi Täiskasvanu Gümnaasiumis õppijate motivatsioonitegurid ja kuidas need mõjutavad nende õpingutes osalemist. Seda uurides saab paremini mõista, kuidas täiskasvanute motivatsioon erineb nooremate õppijate omast ja milliseid eri vajadusi ning toetust täiskasvanu õppijad vajavad.

Minu lõputöö eesmärk on välja selgitada Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumis õppivate täiskasvanud õppijate arvamused õpimotivatsiooni toetavatest teguritest. Eesmärgi toetamiseks püstitasin järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on täiskasvanud õppijate peamised põhjused oma haridustee jätkamisel keskhariduse saamiseks?
2. Millised tegurid toetavad täiskasvanud õppijaid õpiprotsessis?
3. Milliseid probleeme on täiskasvanud õppijal tekkinud oma õpimotivatsiooni hoidmisel?

Minu lõputöö tulemused võiksid pakkuda teavet VTG juhtkonnale ja õpetajatele, et võimalusel luua toetavam õppimiskeskond.

Lõputöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas kirjutan lahti täiskasvanuhariduse ja täiskasvanud õppija määratluse ning motivatsiooni olemuse. Teises osas kirjeldan töö metoodikat ja valimit, analüüsin kogutud andmeid. Kolmandas osas teen järeldused kogutud andmetega.

Uurimise läbiviimiseks kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit, kus järeldused tehakse uurimismaterjali statistilise analüüsi põhjal ja mida iseloomustab suur valim. Küsimused koostati veebiplatvormil Lime Survey.

1. TÄISKASVANUHARIDUS JA TÄISKASVANUD ÕPPIJA NING MOTIVATSIOONI TEOREETILISED KÄSITLUSED

Selle peatüki eesmärk on defineerida täiskasvanuharidust ja täiskasvanud õppijat, käsitleda motivatsiooni olemust ja teoreetilisi käsitusi, ning uurida täiskasvanute õpimotivatsiooni mõjutavaid tegureid.

1.1. Täiskasvanuhariduse ja täiskasvanud õppija määratlus

Õppimine on protsess, kus kogemuste vahendusel kujunevad õppuri potentsiaalses käitumises suhteliselt püsivad muutused. Samas tuleb õppimist eristada mõtlemisest (Krull, 2018). Õppimine toimub kogu elu jooksul ja mitte ainult koolikeskkonnas, see on pidev protsess, mis ümbritseb meid igal sammul (Euroopa Komisjon [EPALE], 2022). Täiskasvanuharidus hõlmab kõiki haridus- ja koolitusvõimalusi, mida pakutakse täiskasvanutele.

Täiskasvanuhariduse peamine eesmärk on inimeste intellektuaalne ja moraalne võimendamine, et aidata neil saavutada isiklikke eesmärke, mis on olulised mitte ainult üksikisikule, vaid ka mitmekesise ja õiglase tuleviku jaoks (Wlodkowski, 2008). Täiskasvanuhariduse süsteemse teooria alusepanijaks peetakse Eduard Lindeman'i, kelle järgi on täiskasvanu motiveeritud õppima, kui ta tunneb sellist vajadust ja huvi, mida saab õppimisega rahuldada (EPALE, 2022).

Täiskasvanuharidusel on praktiline tähendus ning selle uurimisega tegeleb andragoogika, mis on iseseisev teadusdistsipliin. Andragoogika mõistet kasutas esimesena saksa gümnaasiumiõpetaja Alexander Kapp 1833. aastal. Tuginedes Aristotelese ja Platoni filosoofiale, mõtestas ta uue mõiste, mis tuli kreekakeelsest sõnast ja tähendas inimest. Seega võib andragoogikat tõlgendada kui inimese kasvatamist ja harimist. Andragoogika keskendub täiskasvanud inimesele ja tema elule tervikuna. Andragoogika rajajaks peetakse Malcolm Knowles'it, kelle sõnul on andragoogika kunst ja teadus, mis aitab täiskasvanuil õppida. Täiskasvanuharidus ja andragoogika rõhutavad, et õppimine on elukestev protsess, kus täiskasvanu vajab autonoomiat, praktilist rakendatavust ja toetavat keskkonda, et olla motiveeritud ja edukas õppija. (EPALE, 2022)

Täiskasvanud õppija on inimene, kes on juba läbinud esmase koolikohustuse ja soovib omandada uusi teadmisi ja oskusi töö ning pereelu kõrvalt. Erinevalt koolinoortest ei ole õppimine tema põhitegevus, vaid osa enesetäiendamisest ja karjääri arendamisest. (Haridus- ja Teadusministeerium, s.a.) Täiskasvanuharidus hõlmab nii tasemeõpet kui ka erinevaid kursusi ja koolitusi, mis toetavad professionaalset arengut ning elukestvat õpet. Täiskasvanud õppijate õppeprotsess erineb laste ja noorte õppimisest mitmeti. Täiskasvanutel on välja kujunenud kindlad hoiakud ja väärtushinnangud, mis mõjutavad nende õppimist. Nad toovad õppetöösse kaasa oma elukogemuse ning püüavad uusi teadmisi siduda sellega, mida nad juba teavad ja on kogenud. Täiskasvanuharidus põhineb vabatahtlikkusel – nad otsustavad ise, mida ja millal õppida, ning võtavad vastutuse oma õpitulemuste eest. Seejuures on oluline, et õppeprotsess võimaldaks neil rakendada kriitilist ja praktilist mõtlemist, mis aitab neil reflekteerida oma varasemate kogemuste ja uute teadmiste üle (Taskuteatmik; Karu & Jõgi, 2004). Täiskasvanute õppimise tulemuslikkus ja tõhusus on tihedalt seotud nende motivatsiooniga. Nad omandavad teadmisi kõige paremini siis, kui näevad, kuidas õpitav on seotud nende igapäevaeluga ja toob käegakatsutavat kasu. Õppimine on nende jaoks eriti tulemuslik, kui nad mõistavad, kuidas see aitab neil lahendada elulisi probleeme või saavutada tööalaseid ja isiklikke eesmärke. Seetõttu on oluline rakendada õppijakeskset õpetamisviisi, mis arvestab õppijate huvide ja vajadustega. Täiskasvanud kalduvad sageli rohkem usaldama koolitajat kui iseennast, mistõttu on õpetaja roll neile toeks olemisel ja selge, sisuka tagasiside andmisel väga tähtis (Karu & Jõgi, 2004).

Andragoogika ehk täiskasvanuhariduse teooria järgi on täiskasvanud õppijatel mitmeid olulisi jooni, mida on välja toonud Malcolm Knowles ja teised uurijad. Täiskasvanud tunnevad suurt vastutust oma elu ja õppeprotsessi juhtimise eest ning nad eelistavad õppida üksteise kogemustest. Neil on tugev sisemine motivatsioon ning nende õppimine on probleemide lahendamise oskustele orienteeritud – uued teadmised omandatakse eesmärgiga lahendada praktilisi väljakutseid. Lisaks suureneb vanusega individuaalsete õpistiilide ja vajaduste varieeruvus, mistõttu peaks täiskasvanuharidus arvestama erinevate õppijate eripäradega (Beljajev & Vanari, 2005). Kui Eduard Lindeman tõi välja, et täiskasvanud õpivad kõige paremini siis, kui õppetöö on seotud nende huvide ja vajadustega siis tema uuringud on näidanud, et täiskasvanute õppimine on elukeskne ning kogemus on nende õppimise rikkaim allikas. Täiskasvanutel on sügav vajadus olla ennastjuhtiv ning individuaalsed erinevused muutuvad vanusega

järjest suuremaks (EPALE, 2022).

Täiskasvanute õppimise protsessi mõjutab ka aju areng. Teadusuuringud on näidanud, et vananedes närvirakkude vahelised ühendused ajus muutuvad- ebaoluline info filtreeritakse välja ja alles jääb see, mida inimene kõige enam kasutab. Selleks, et uued teadmised kinnistuksid ja aju püsiks aktiivne, on oluline pidev õppimine ja enesearendamine. Selle põhimõtte illustreerimiseks kasutatakse sageli reeglit "kasuta või kustuta". (Aru, 2017) Eestis on täiskasvanuharidus üha enam populaarsust kogumas. 2023. aastal osales tasemeõppes või koolitustel 23,2% Eesti 25–64-aastastest elanikest, mis on seni kõrgeim näitaja. Tüüpiliseks täiskasvanud õppijaks kujunes 35-aastane kõrgharidusega naine, kes võtab osa peamiselt täienduskoolitustest. Kõrgharidusega inimesed osalevad sagedamini täiendõppes ja koolitustel, kuna nende ametid nõuavad pidevat enesetäiendamist. Samas võib see ühiskondlikult tekitada probleeme, kuna rohkem võimalusi õppimiseks saavad just need, kellel võib-olla pole seda kõige rohkem vaja. Riigi eesmärk elukestva õppe edendamisel on aga tagada, et võimalikult paljud inimesed oleksid iseseisvad õppijad ja suudaksid muutustega kohaneda. (STAT, 2023) See näitab, et järjest enam inimesi mõistab elukestva õppe tähtsust ja soovib oma oskusi täiendada, et olla tööjõuturul konkurentsivõimelisem.

1.2. Motivatsiooni olemus ja teoreetilised käsitled

Motivatsiooni mõiste väljamõtlejaks peetakse saksa filosoofi Arthur Schopenhauerit, kes nimetas motivatsiooni indiviidi sisemiseks seisundiks, mis ajendab teda kindlal viisil käituma (Kidron, 2008). Inimeseks olemine tähendab olla aktiivne uurides maailma ja sellega mängida. Meie põhiseisund on uudsus ja uudishimu suhteliselt ohututes piirides. Seda nimetatakse loomumaseks motivatsiooniks. Sellest mida teeme või tegemata jätame on selle tegevuse hüvitamise või karistuse tulemus. Mida enam me ümbritsevat mõistame, valdame ja juhime, seda parem on meil selles ellu jääda. (Strongman, 2008) Mõiste "motivatsioon" kirjeldab, miks inimene midagi teeb. See on jõud, mis liigub inimese tegevuste taga. Motivatsioon on protsess, mis algatab, juhib ja hoiab käigus eesmärgipüüdlikke käitumisviise. (Cherry, 2013) Strongman (2008) ütleb, et meil on vaja motivatsiooni igasuguste tegevuste alustamiseks kui ka lõpetamiseks, muidu võime lõpmatuseni jätkata. Põhiliselt on motivatsiooni puhul tegemist

eesmärkidega, nende püstitamisega, hoidmise, kaotamise ja sobitamisega. Järelikult tagab motivatsioon sarnaselt emotsioonile eluenergia. Cherry (2013) toob välja, et motivatsioon sisaldab bioloogilisi, emotsionaalseid, sotsiaalseid ja kognitiivseid jõude, mis aktiveerivad inimekäitumist. Motivatsioon hõlmab ka tegureid, mis suunavad ja hoiavad eesmärgipüüdlikke tegevusi. Kuigi sellised motiivid ei ole sageli vahetult jälgitavad, peame tihti järeldama, miks inimesed teevad seda, mida nad teevad, põhinedes nähtaval käitumisel. Miks on motivatsioon oluline? Cherry (2013) toob välja, et motivatsioon on nagu jõud, see võib suurendada meie efektiivsust eesmärkide saavutamisel. Motivatsiooni roll ulatub kaugemale isiklikust eneseteostusest- see mõjutab ka meie võimet saavutada eesmärke, säilitada tervislikke eluviise ja vältida ebatervislikke käitumismustreid, nagu riskikäitumine või sõltuvus. Motivatsioon aitab meil tunda, et oleme oma elu üle kontrolli all, ning annab energiat ja suuna eesmärkide poole liikumiseks. Cherry (2013) väidab veel, et lihtsalt soovi midagi saavutada, sellest ei piisa, vaid oluline on ka takistuste ületamise võime ja vastupidavus, et liikuda edasi vaatamata eesootavatele raskustele. Sama mõtet käsitleb Ginsburg (2004), kes toob välja, et õpimotivatsioon määrab, kas ja kui püsivalt inimene on valmis uusi teadmisi omandama. Mõned arvavad, et edasilükkamine on laiskus kuid psühholoogid leiavad, et edasilükkamine pole ajajuhtimise probleem, vaid see on emotsioonide juhtimise probleem. Soovitakse vältida ebamugavustunnet mis selle edasi lükatud tegevusega kaasneks kuid tegelikult lükatakse edasi jõudmist sinna, kuhu soovitakse jõuda. (Grant, 2024)

Motivatsioon on kõikide õppimisprotsesside keskne osa, olles oluline mitte ainult täiskasvanud õppijate jaoks, kes peavad tasakaalustama õpingud töö- ja pereelu vahel (Illeris, 2004), vaid ka kõigi õppijate puhul, et saavutada oma eesmärgid ja eesmärkide saavutamise püsivus. Cherry (2013) toob välja kolm motivatsiooni komponenti- aktiveerimine, püsivus ja intensiivsus. Aktiveerimine on motivatsiooni alguspunkt- kui inimene teeb otsuse tegevust alustada. Püsivus ja intensiivsus määravad aga, kas ja kui palju pingutatakse, et edasi liikuda, isegi takistuste korral. Kõik need komponendid on seotud eneseregulatsiooniga, mis on see, kuidas inimene suudab oma õppimist ja käitumist juhtida.

Kuna motivatsioon ei ole staatiline ja inimestel võivad olla erinevad motivatsioonitasemed, on oluline mõista, et motivatsiooni mõjutavad mitte ainult sisemised tegurid, vaid ka välised tegurid nagu sotsiaalsed suhted ja keskkond. Seetõttu on oluline arvestada eneseregulatsiooni ja motivatsioonistrateegiate arendamisega, et

ületada takistusi, mis võivad tekkida õppimise ja eesmärkide saavutamise teel. (Grant, 2024)

Motivatsiooni määramine ja arendamine on eriti oluline täiskasvanud õppijate puhul, kuna neil on sageli vaja leida tasakaal elukogemuste ja uute teadmiste omandamise vahel (Illeris, 2004). Sarnaseid mõtteid toetab Beck (2014), kes räägib elukestvast õppimisest kui igapäevasest tegevusest, mis toimub kõikjal: koolis, kodus, tööl ja elus. Ise midagi teha ja tahtejõud on sageli tugevam motivatsiooniallikas kui välised nõudmised või kohustused (Whitmore, 2009).

Ryan ja Deci enesemääratlemise teooria (SDT) on üks juhtivaid motivatsiooniteooriaid, mis uurib, kuidas inimesed arendavad ja säilitavad oma motivatsiooni erinevates tegevustes. Ryan ja Deci (2000) arendasid selle teooria, et mõista, kuidas inimeste sisemised ja välimised motivatsiooniallikad mõjutavad nende käitumist, heaolu ja arengut.

Teooria keskendub kolmele põhivajadusele- autonoomiale, kompetentsusele ja seotusele. Teooria uurib, kuidas nende vajaduste rahuldamine või eiramine võib mõjutada inimese motivatsiooni, õpingute edusamme ja heaolu. Enesemääratlemise teooria kohaselt on inimesed sisemiselt motiveeritud, kui nad tunnevad, et nad saavad oma tegevustes autonoomseid valikuid teha, tunnevad end kompetentsena ja saavad teistega suhelda.

Autonoomia tähendab, et inimene tunneb end vabana valima tegevusi ja eesmärke, mis vastavad tema isiklikele väärtustele ja huvidele (Ryan ja Deci, 2000). Täiskasvanud õppijatele, kes tasakaalustavad õpinguid sageli töö ja eraeluga, on autonoomia eriti tähtis. Kui nad tunnevad, et neil on õpingutes aktiivne roll, mitte lihtsalt ülesannete täitmine teiste juhiste järgi, suurendab see nende motivatsiooni ja soovi õppida (Deci et al., 2017). Kompetentsus on teine oluline põhivajadus, mis tähendab, et inimene tajub end suutlikuna ülesannete täitmisel ja arendab oma oskusi. Täiskasvanud õppijate puhul on sageli oluline, et nad tunneksid, et nende õpingud aitavad neil omandada oskusi, mis on väärtuslikud nii tööelus kui ka isiklikus arengus. Kui täiskasvanud õppija ei tunne, et nad on oma õppetegevustes pädevad, võib see viia motivatsiooni languseni ja õpingute lõpetamiseni (Vansteenkiste et al., 2020).

Kolmas põhivajadus on seotus ehk kuuluvuse tunne. Inimene tunneb end motiveerituna, kui ta on osa toetavast kogukonnast, näiteks õppegrupist või õpikogukonnast. Täiskasvanud õppijate puhul on see eriti oluline, kuna nad võivad kogeda isolatsiooni või väljakutseid, mis on seotud nende õppimisprotsesside

sotsiaalsete ja emotsionaalsete aspektidega. Kui täiskasvanud õppijad tunnevad, et nad on seotud õpetajate, kaasõppijate ja õppimisprotsessiga, suurendab see nende soovi jätkata õpinguid ning panustada oma õppimisse rohkem. (Deci et al., 2017)

Ryan ja Deci (2000) järgi on motivatsioon seotud sellega, kui hästi inimese põhivajadused on rahuldatud. Täiskasvanud õppijate motivatsioon võib varieeruda väliselt motiveeritud tegevustest, nagu diplomi või sertifikaadi omandamine, kuni sisemise motivatsioonini, kus õppija on oma tegevuses täielikult kaasatud ja naudingutunne on omandatavatest teadmistest või oskustest. SDT väidab, et sisemine motivatsioon on seotud kõrgema taseme rahulolu, püsivuse ja isikliku õitsengu kogemusega. Kui täiskasvanud õppijate põhivajadused on rahuldatud, on nad rohkem valmis investeerima oma aega ja energiat õppimisprotsessi, mis viib paremate õpitulemusteni ning suurema rahulolu ja heaoluni (Ryan ja Deci, 2000).

Täiskasvanud õppijate puhul on oluline märkida, et nende motivatsioon võib olla mõjutatud ka väliste tegurite, näiteks töö- ja peresuhete tasakaalu ning eelnevate hariduskogemuste kaudu. SDT järgi, kui välised tegurid toetavad õppija autonoomiat, seotust ja kompetentsust, võib see suurendada sisemist motivatsiooni ja seeläbi õpingu edukust (Vansteenkiste et al., 2020). Kui täiskasvanud õppija tajub, et nende tegevused on sisuliselt motiveeritud ja neid toetakse ning hinnatakse, on tõenäolisem, et nad jätkavad oma õpingutega, isegi kui nende elu on täis muid väljakutseid (Ryan ja Deci, 2000).

1.3. Täiskasvanute õpimotivatsioon

Õppimine on kõige tulemuslikum siis, kui õppija tunneb sisemist motivatsiooni, see kehtib nii noorte kui ka täiskasvanute puhul. Seetõttu on hariduses tähtis mõista, mis aitab õppijatel säilitada motivatsiooni ja toetada nende õppeprotsessi, et saavutada edu ja arened. Tugev õpimotivatsioon ja loomulik uudishimu soodustavad elukestvas õppes aktiivset osalemist ja selle jätkamist. Kui nii õppijad kui ka õpetajad on motiveeritud, on õppimine meeldiv ning soodustab veelgi suuremat huvi uute teadmiste ja kogemuste omandamise vastu. (Korelskaja-Novikova, 2018)

Täiskasvanud õppijad erinevad teistest õppijatest eelkõige oma vanuse ja elukogemuse poolest. Nad osalevad õppimises erinevatel põhjustel- olgu see

ametialase arengu, isikliku huvi või vajaduse tõttu. Uuringud näitavad, et täiskasvanud õppijad on sageli valmis panustama rohkem aega ja energiat oma õpingutesse, kuid vajavad eripärast lähenemist, et hoida ja suurendada oma motivatsiooni. (Sogunro, 2015) Suure saavutusvajadusega inimesed on realistlikud ja eelistavad mõõduka raskusastmega ülesandeid, mis võimaldavad neil edu saavutada. Nad aktsepteerivad ennast, on sallivad ning omavad head huumorimeelt. Samuti eristavad nad selgelt olukordi, mida suudavad mõjutada, ja neid, mis jäävad nende kontrolli alt välja. Lisaks iseloomustab neid loovus ning siiras hoolivus inimkonna heaolu suhtes. (Ilie, 2019) Täiskasvanud õppija mõistab oma õpingute praktilist väärtust ning seost elukogemusega, kuigi tema peamine eesmärk võib olla lihtsalt haridust kinnitava tõendi omamine (Abiline, 2019).

Õpetaja roll täiskasvanud õppija toetamisel on väga oluline. Täiskasvanute õppimine on keeruline ülesanne, mis nõuab aega ja pühendumist. Õppijal tuleb ühildada töö, pere ja muud kohustused ning sageli peavad ka tema lähedased oma igapäevase elu ümber korraldama, et pakkuda vajalikku emotsionaalset tuge ja aidata kodutöodes. Pärast pikka pausi õppimises võib täiskasvanud õppija tunda ebakindlust ning olla eriti tundlik hindamise ja tagasiside suhtes, eriti kui tema varasemad õpikogemused on olnud negatiivsed. Positiivsed kogemused tugevdavad enesekindlust, samas kui ebaõnnestumised võivad tekitada hirmu ja ebakindlust. (Ginsburg, 2004) Täiskasvanud õppijad, eriti need, kellel on töö- ja perekohustused, vajavad sageli oma lähedaste toetust. Pereliikmete emotsionaalne abi ja praktiline toetus igapäevastes ülesannetes aitavad õppijal paremini keskenduda õpingutele ning ületada takistusi, mis tekivad õpingute ja igapäevaelu ühildamisel. (Illeris, 2004) Varasemad uuringud rõhutavad, et täiskasvanud õppijate motivatsiooni põhialused on soov ennast täiendada, karjääri eesmärkide saavutamine ning enda identiteedi kujundamine (Knowles, Holton & Swanson, 2015).

Inimese õppimissoov on vaid üks paljudest teguritest, mis teda tegutsema paneb. Hoiakud, motiivid ja ajendid on omavahel tihedalt seotud — kui üks neist muutub, mõjutab see kogu motivatsioonisüsteemi. Sügav õpihoiak võib soodustada keerukamate ja tugevamate motiivide tekkimist ning toetada laiemat enesearengut. Seevastu pindmine õpihoiak võib piirata inimese üldist arengut. (Korelskaja-Novikova, 2018) Võib öelda, et ainult sisemine motivatsioon on pikaajaliselt tulemuslik, sest kui tegutseme vabalt ja loovaalt, areneb ja kannab meie tegevus end ise. Väline motivatsioon toimib vaid seni, kuni see on olemas. Kui kaob ülemuse surve, tasu või

kohustus, võib tekkida apaatia ja soovi puudumine tegevust jätkata. (Kalm, 2011)

Täiskasvanute gümnaasiumides õppijad puutuvad kokku mitmesuguste raskustega. Peamisteks õpingute katkestamise põhjusteks on majanduslikud probleemid, tööle asumine, konfliktid õpetajatega, kartus tundmatu ees, madal enesehinnang, terviseprobleemid, karjääri muutused või pereliikme süüd. Täiskasvanute gümnaasiumi sihtrühm on väga mitmekesine- sinna kuuluvad nii koolikiusamist kogenud ja kerge autismiga noored kui ka edukad keskealised ärimed. Ühiseks väljakutseks on töö, pere ja koolielu ühildamine. Viimastel aastatel on õppijate seas kasvav hulk noori, kellel esineb kergeid erivajadusi või õpiraskusi, mistõttu nad vajavad rahulikumat õpikeskkonda ja individuaalset lähenemist. (Abiline, 2019) Õpetaja julgustav tagasiside ja toetav õpikeskkond tugevdavad õppija enesekindlust ning usku oma võimekusse õppida (Bandura, 1997).

Täiskasvanute gümnaasiumi lõpetamine tähendab paljudele elumuutvat hetke. Põhikooli või gümnaasiumi lõputunnistuse saamine kasvatab õppijas eneseusku ja avab uusi võimalusi nii edasiõppimiseks kui ka parema töökoha leidmiseks. Lõpuaktused on emotsionaalsed sündmused, kuna tunnistus peegeldab läbi raske töö saavutatud eesmärki. Täiskasvanute gümnaasium ei ole tähtis ainult õppijale endale, vaid ka tema lähedastele, kolleegidele ja kogukonnale. Eestis on haridusel suur tähtsus ning ka keeruline ja ebatavaline koolitee, mis on täis takistusi, viib lõpuks eesmärgini. Vaatamata raskustele annab lõpetamine inimesele usku iseendasse, julgust elu muuta ja tunda end ühiskonna täisväärtusliku liikmena. (Abiline, 2019)

2. METOODIKA

Käesoleva uurimistöö eesmärk on välja selgitada VTG-s õppivate täiskasvanud õppijate arvamused õpimotivatsiooni toetavatest teguritest. Antud peatükk annab ülevaate uurimuse metoodikast, valmist ja küsitluse läbiviimisest.

2.1. Valim

Uurimuse valimi moodustasid Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi nimekirjas olevad õppijad, keda on kokku 277, neist osad passiivselt õppijaolekus, kes on lihtsalt nimekirjas. Kirjalik luba kooli direktorilt antud lõputöö kirjutamiseks on saadud (vt lisa 1). Küsimustikku aitasid levitada läbi kooli Stuudiumi kantselejuhataja ning VTG-s

kohapeal minu endine klassijuhataja. Küsimustik läks avaldati veebis kooli stuudiumis 04. aprill 2025 ning 10. aprill 2025 palusin teha kordus üleskutse. Küsimustik oli anonüümne, millest oli vastajaid teavitatud. Küsimustik suleti 20.04.2025. Vastas 66 õppijat, mis moodustab ligikaudu 24% kogu õpilaste arvust. Küsimustiku jätsid pooleli 48 vastajat.

2.2. Andmekogumismeetod

Kasutasin kvantitatiivset uurimisviisi, keskendudes arvulise andmestiku kogumisele ja analüüsile, et saada ülevaade õppijate üldistest hoiakutest ja kogemustest. Kogutud andmed võimaldavad teha üldistusi uuritava rühma kohta ning otsida seoseid.

Kvantitatiivne uurimismeetod sobib hästi olukorras, kus uurija eesmärk on koguda suurt hulka struktureeritud andmeid, mille põhjal saab teha statistilist analüüsi toob välja Õunapuu (2014).

Andmekogumismeetodina kasutasin küsitlust. Uurimuse läbiviimiseks koostas struktureeritud küsimustiku, mis sisaldas nii suletud valikvastustega küsimusi, Likerti skaalaga mõõdetavaid küsimusi kui ka mõningaid avatud vastusevariandiga küsimusi. Iga küsimuse juures on vastajal võimalik lisada endale sobiv vastus. Küsimustiku koostamisel lähtusin pedagoogilistest ja psühholoogilistest raamistikest, mis keskenduvad täiskasvanuhariduse ja õpimotivatsiooni uurimisele ning praktilisest vajadusest saada sisuline tagasiside õppijatelt lisaks tugineti uurimisküsimustele, milleks olid:

1. Millised on täiskasvanud õppijate peamised põhjused oma haridustee jätkamisel keskhariduse saamiseks?
2. Millised tegurid toetavad täiskasvanud õppijaid õpiprotsessis?
3. Milliseid probleeme on täiskasvanud õppijal tekkinud oma õpimotivatsiooni hoidmisel?

Küsitluse korraldasin elektrooniliselt, kasutades LimeSurvey keskkonda.

Elektrooniline vorm võimaldas vastajatel vastata neile sobival ajal ning tagas suurema privaatsuse, mis võis soodustada ausamaid vastuseid. Küsimusi oli kokku 10 ning need olid rühmitatud järgnevalt:

- 3 esimest küsimust olid üldandmed;

- 2 järgnevat küsimust olid õpimotivatsiooni toetavad tegurid;
- 5 viimast küsimust oli rühmas nimega õpimotivatsiooni säilitamise probleemid.

Kõik küsimused panin ühele lehele, et vastajal oleks visuaalne ülevaade küsimuste mahust.

Küsimustikus on välja toodud, et täiskasvanud õppijatel on sageli erinevad põhjused ja elusituatsioonid võrreldes nooremate õppijatega. Näiteks:

- praktiline vajadus (nt tööalaselt vajalik haridus);
- isiklik areng, elulised kohustused (nt töö, pere, majanduslikud raskused).

Need viitavad Malcolmi Knowles'i andragoogika teooriale, mis rõhutab, et täiskasvanud on motiveeritud õppima, kui see on seotud nende eluga ja aitab lahendada reaalseid probleeme (EPAL, 2022). Küsimustikus kasutasin elemente mitmest tuntud motivatsiooniteooriast: Maslow vajaduste hierarhia: näiteks isiklik eneseteostus ja turvalisus (töökoht ja stabiilsus) (Vikipeedia s.a.). Deci ja Ryan'i enesemääramise teooria (Self-Determination Theory): keskendutakse sisemisele motivatsioonile (eneseareng ja huvi) ja välisele motivatsioonile (töö ja pere toetus).

3. UURIMISTULEMUSED JA ANALÜÜS

Esimese küsimusega selgitasin välja vastanute soolise jaotuse: naisi oli 52, mehi 15. Teises küsimuses soovisin teada vastanute vanuselist jagunemist. Kõige rohkem oli vastajaid 28 vanusevahes 18–25 eluaastat. Järgnesid õppijad vanusevahemikus 2–35 aastat, neid oli 22. Vanuses 36–45 aastat oli vastanuid 13 ning kõige vähem vastanuid vanuses 46–55 oli 5.

Joonisel 1 on kajastatud põhjused, miks vastajad on otsustanud jätkata õpinguid VTG-s.

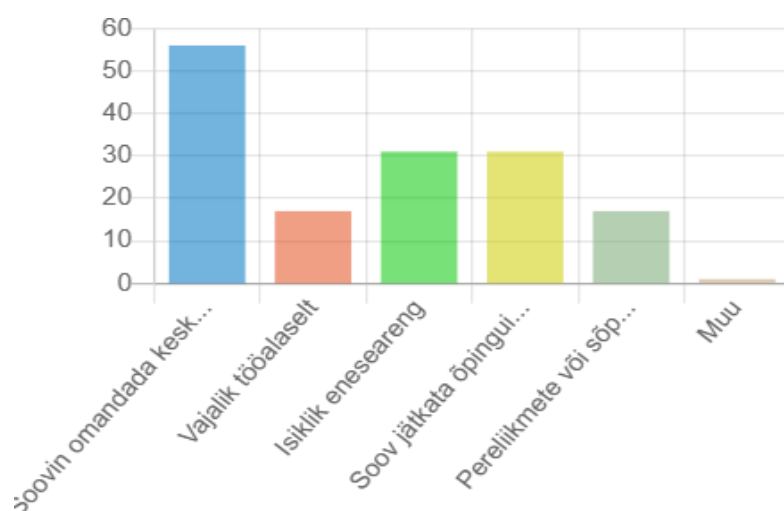
Vastuste valikud:

- soovin omandada keskhariduse;
- vajalik tööalaselt;
- isiklik eneseareng;

- soov jätkata õpinguid ülikoolis;
- pereliikmete või sõprade toetus ja julgustus.

Kõige enam vastati soovi omandada keskharidust 57 vastajat 66-st. Järgmisena toodi välja kaks varianti võrdselt: isiklik eneseareng ja soov jätkata õpinguid ülikoolis 31 vastajat 66-st. Viimasena olid 2 vastust võrdsed: vajalik tööalaselt ja pereliikmete või sõprade toetus ja julgustus 18 vastajat. Oli võimalus valida vastusevariant “muu”, mida valis üks vastaja ning tema vastus on: *Pereliikmete kohtlemine keskhariduseta inimestesse.*

Vastajate arv

Joonis 1. Likerti skaala. Õpingute jätkamise põhjused VTG-s

Neljandas küsimuses oli vastajatel võimalus hinnata Likerti skaalal millised tegurid motiveerivad neid kõige rohkem õpinguid jätkama (vt tabel 1). Hinnata tuli skaalal 1–5 kus 1 on üldse mitte oluline ja 5 on väga oluline.

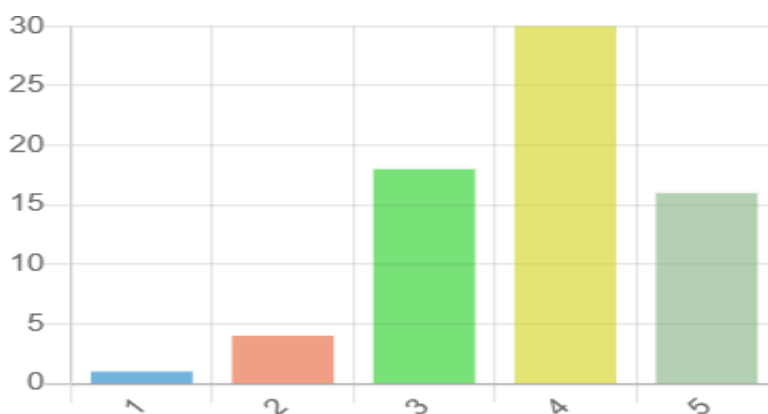
Tabel 1. Motiveerivad tegurid

Motiveeriv tegur	Hinnang				
	1	2	3	4	5
1. Isiklik areng ja eneseteostus	2	3	11	20	32
2. Paremad töövõimalused	23	1	5	6	54
3. Perekonna ja lähedaste toetus	4	7	19	17	21
4. Koolipersonali ja õpetajate toetus	3	6	24	15	20
5. Positiivne õpikeskkond koolis	2	4	15	18	29
6. Paindlik õppetöö korraldus	1	0	5	5	57

Viiendas küsimuses sai vastaja hinnata *Likerti skaalal* oma motivatsioonitaset praegu, kus nr 1 oli väga madal ja nr 5 väga kõrge. (vt joonis 2)

- väga kõrge- 16 õppijat;
- kõrge- 29 õppijat;
- keskmine- 18 õppijat;
- madal- 4 õppijat;
- väga madal- 1 õppija.

Vastajate arv

Joonis 2. Likerti skaala. Hinnang oma motivatsiooni tasemele praegu

Küsimuses 6 said vastajad valida kolm olulisemat aspekti teguritest, mis on tekitanud enim raskusi motivatsiooni hoidmisel.

Vastuse valikud:

- aja puudus (nt töö, pere, muud kohustused);
- majanduslikud raskused;
- õppekoormus ja keerukad ained;
- ebapiisav õpetajate või kooli toetus;
- stress ja väsimus;

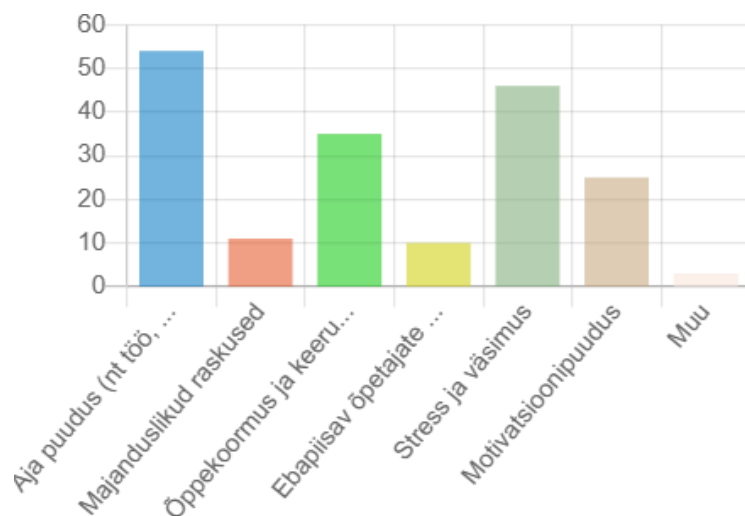
- motivatsioonipuudus;
- muu.

Tulemused näitavad, et enim raskusi toob täiskasvanud õppijatele aja puudus 55 vastajat 66- st. Järgnevalt langetab motivatsiooni stress ja väsimus 46, siis õppekoormus ja keerukad ained 35 vastajat. Järgnevalt on lihtsalt motivatsioonipuudus 26 vastajal. Vastajatest 11 on märkinud majanduslikud raskused ja 10 vastajat märgib ebapiisava õpetajate või kooli toetuse. Mõne muu põhjuse on 3 õpijat välja toonud. (vt joonis 3).

Vastuse “muu” kommentaarid:

- *Edasi ei vii mitte motivatsiooni ootamine vaid tahtejõud ja enesedistsipliin.*
- *Väga raske on täiskasvanuna õppida, kui õpetajatelt tuleb väga palju negatiivsust või pole piisavalt toetust.*
- *Mul on suur õpimotivatsioon, mul ei ole see kordagi langenud.*

Vastajate arv

Joonis 3. Tegurid, mis on enim tekitanud raskusi motivatsiooni hoidmisel

Selles küsimuses oli võimalus valida kolm olulisemat varianti või lisada omapoolne vastus, mida saaks kool teha, et toetada õppija õpimotivatsiooni.

Vastuse valikud:

- suurendada õpetajate ja/või tugipersonali toetust õppijale;

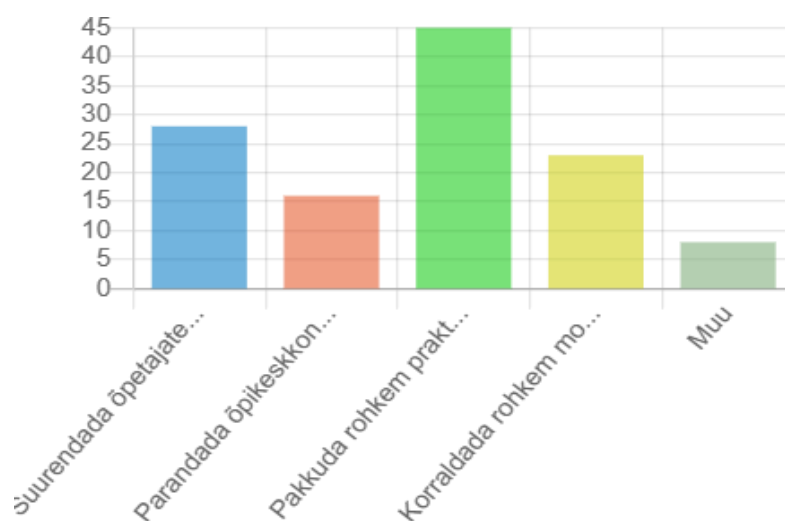
- parandada õpikeskkonda (nt hubasemad ruumid);
- pakkuda rohkem praktilisi ja elulisi õppeülesandeid;
- korraldada rohkem motivatsioonikoolitusi või nõustamist;
- muu.

Kõige enim, 47 vastajat valis, et kool võiks pakkuda rohkem praktilisi ja elulisi õppeülesandeid. Järgnes vastus 28 vastajaga, et kool võiks suurendada õpetajate ja/või tugipersonali toetust. Järgnevalt vastati, et kool võiks korraldada rohkem motivatsioonikoolitusi ja nõustamist 23 vastajat. 16 vastajat valis, et õpikeskkonda võiks parandada. “Muu” varjati valis 8 vastajat 66-st.

Valiku “muu” vastajate vastused:

- *Kool pakub kõike, ise tuleb rohkem vaeva näha.*
- *Olla tähtaegadega paindlikkum.*
- *Sooviksin rohkem koolipoolset paindlikkust ja võimalust õppida endale sobivas tempos. Õpetaja võiks olla mõistvamad ja motiveerivamad.*
- *Tunnid lühemaks teha.*
- *Kool ei saa midagi teha, et toetada minu õpimotivatsiooni.*
- *Peaks rohkem arvestama, et inimene on täiskasvanud, käib tööl jne. Tal pole vaja seda kõrgetasemel matemaatikat, füüsikat ja keemiat. Tal pole ka aega tilulilu peale. Ühesõnaga peab tegema vahet noortel ja vanematel õppuritel ja kohandama töid vastavalt inimese vajadusele, mitte võtta ühtse massina kõiki õppijaid*
- *Kui on asunud õppima täiskasvanud, siis võiks õpetaja aidata meelde tuletada mingeid asju. Näiteks matemaatika, ei saa abi isegi konsultatsioonides. Väga keeruliseks on tehtud see moodle. Mõnda asja saab lihtsalt meili teel ajada.*
- *Inglise keele õpe kergemale õppele üleviimine.*

Vastajate arv

Joonis 4. Kooli võimalused õpimotivatsiooni toetamiseks

Siin küsimuses soovisin teada õpingute katkestamise mõtteid. Vastajatest 39 on mõelnud õpinguid katkestada ja 29 õppijat ei ole mõelnud seda teha.

Joonisel 5 on näha peamisi põhjusi, kui on mõeldud õpingute katkestamisele ning kui eelnevale küsimusele vastati jaatavalt.

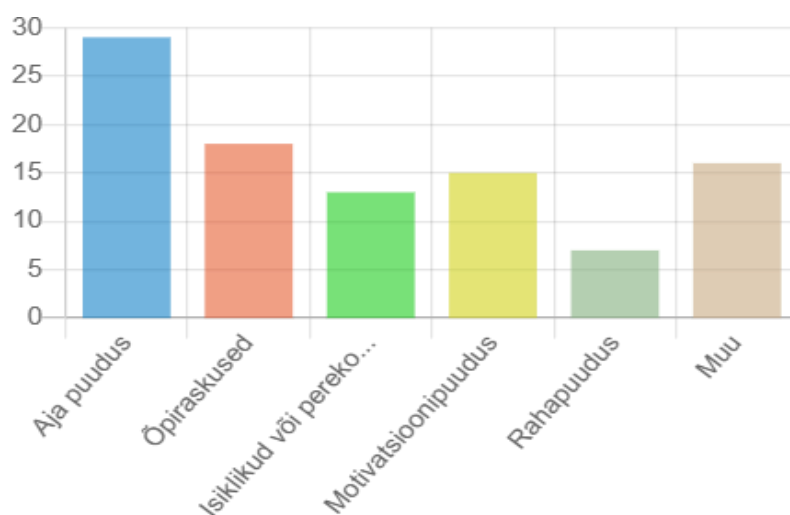
- aja puudus- 30;
- õpiraskused- 19;
- isiklikud või perekondlikud probleemid- 14;
- motivatsioonipuudus- 16;
- rahapuudus- 7;
- muu- 16.

Vastuse “muu” vastajate kommentaarid:

- Teise vastusevariandi valisin juhuslikult, sest peale stressi muid varjante polnud.
- Tervis- algselt diagnoosimata ATH.
- Nüüd tahan kindlasti kooli lõpetada.

- *Inglise keel liiga keeruline.*
- *Täiskasvanud õppijatel on tihti mitmeid lisakoormusi, mis võivad õppimisele väljakutseid esitada. Õppimine ei ole enam sama lihtne kui nooremas eas, kuna tööelu ja pereliikmete hooldamine võivad luua erinevaid takistusi selleks. Sellistes olukordades võivad täiskasvanud õppijad kogeda ka motivatsiooni langust, kuna nad peavad tasakaalustama oma isiklikud ja professionaalsed kohustused õppimisega. Tihti on täiskasvanud õppija sunnitud õppimisele andma vähem aega ja energiat, mis omakorda võib muuta õppeprotsessi aeglasemaks ja stressirohkemaks.*

Vastanute arv

Joonis 5. Peamine põhjus õpingute katkestamiseks

Küsimuses 10 oli võimalik soovi korral lisada seoses täiskasvanuhariduse või õpimotivatsiooniga, mida vastaja soovis. Õppijatest 17 vastas ja 52 ei vastanud midagi. Mitu vastajat vastas, et “ei oska midagi öelda”. Ülejäänute vastajate vastused on järgnevad:

- *Minu jaoks on see kool super.*
- *Ainuke asi mida soovitan on, et Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium peaks ennast rohkem reklaamima. Kõik näeks, et on olemas kool, mis pakub väga head programmi gümnaasiumi lõpetamiseks olenemata vanusest või soost.*

- *Tore kool ja toetavad õpetajad.*
- *Ma olen väga tänulik, et selline variant on tehtud, kuna muidu oleks väga paljud praegused õpilased ilma edasi arenemise võimaluseta. Meie elukvaliteet on nii madal suurte maksude ja järjest rohkem kasvavate võlgade tõttu. Midagi peab olema süsteemis valesti kui gümnaasiumi ajal 18 aastaseks saaja peab hakkama ise raha teenima, kuna vanemad ei suuda enam koormat kanda siis lisaks lapse näol. See ei tähenda muidugi seda, et vanemad seda ei teeks aga kõik kellel armastus ja tänulikkus oma pere vastu on näevad, et ilma tööle minemata pole see lihtsalt võimalik.*

Kokkuvõttev arutelu

Minu lõputöö eesmärk on välja selgitada Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumis õppivate täiskasvanud õppijate arvamused õpimotivatsiooni toetavatest teguritest.

Tulemustest selgub, et täiskasvanud õppijate peamised põhjused oma haridustee jätkamisel VTG-s on soov omandada keskharidus 66-st vastajast 57 vastas nii. Need tulemused kinnitavad varasemates uuringutes esile toodud seisukohti, et täiskasvanud õppijate motivatsiooni aluseks on enesetäiendamise soov, karjäärieesmärgid ja identiteedi kujundamine (Knowles, Holton & Swanson, 2015).

Olulisemad motivatsioonitegurid õpiprotsessis olid Likerti skaala põhjal paindlik õppetöö korraldus 57 vastajat 66-st, mida hinnati maksimaalse hindegaga. Samuti sooviti praktilisi ja elulisi õppeülesandeid 47 vastaja poolt. Karu & Jõgi (2004) toovad samuti välja, et täiskasvanud õpivad kõige paremini siis, kui nad tajuvad õppimise praktilist kasu ja seost igapäevaeluga. Nad vajavad selget arusaama, kuidas õpitav aitab neil lahendada reaalseid probleeme või saavutada isiklikke ja tööalaseid eesmärke. Seetõttu on täiskasvanuhariduses oluline õppijakeskne lähenemine, kus õppija vajadused ja ootused on esikohal. Positiivne õpikeskkond ja õpetajate tugi olid samuti olulised tegurid. Täiskasvanud väärtustavad tugevat struktuuri, kuid samas ootavad inimlikku ja mõistvat lähenemist.

Kõige suuremaks takistuseks õppimisel on ajapuudus, mis sai tugeva kinnituse, 55 vastajat 66-st märkis selle motivatsiooni langetajana ning 30 vastajat katkestamismõtete põhjusena. Mõned märkisid ka majanduslikke raskusi kuigi tundub, et sellega liigseid probleeme pole, 11 vastajat 66-st.

Uuringust selgub veel, et madal õpetajate või kooli toetus on oluline takistav tegur, mis leidis tagasihoidlikumat kinnitust, vaid 10 vastajat 66-st tõi selle otseselt välja. Ühest teisest küsimusest selgub aga, et 28 vastajat vajab õpetajate tuge (vt joonis 4) ning avatud vastustes rõhutati vajadust mõistva ja paindliku suhtumise järele. Täiskasvanud õppijad kipuvad koolitajat rohkem usaldama kui iseennast, mistõttu on oluline, et õpetajad ja koolitajad toetaksid neid nende õpiteekonnal, pakkudes selget ja asjakohast tagasisidet. Seetõttu on täiskasvanuhariduses oluline õppijakeskne lähenemine, kus õppija vajadused ja ootused on esikohal (Karu & Jõgi, 2004).

Andmetest saab järeldada veel, et täiskasvanud õppijatel võib motivatsioon kõikuda, ent üldine motivatsioon on kõrge. 45 vastajat 66-st hindas oma motivatsiooni kõrgeks

või väga kõrgeks, kuid samas oli 39 vastajat vähemalt korra kaalunud katkestamist. See kinnitab Deci ja Ryan'i enesemääratlusteooriat, mille järgi sisemine motivatsioon võib püsida, kuid välimised takistused (stress, väsimus, ajapuudus) võivad siiski õppimist ohustada. Nagu toob välja Puvvada (2019), et täiskasvanud õppija õppeedukuse puhul on väga oluline tegur motivatsioon.

Lõppvastustes kajastub samas tugev rahulolu kooliga, kuid samuti tehti konstruktiivseid ettepanekuid: rohkem reklaami, individuaalne lähenemine ja vähem formaalsust. Need kommentaarid kinnitavad, et kuigi õppijad on tänulikud võimaluse eest, ootavad nad koolilt individuaalset ja paindlikumat suhtumist.

Uuringu tulemused pakuvad väärtuslikku ülevaadet käsitletud teemast, kuid nende tõlgendamisel tuleb arvestada teatud metodoloogiliste piirangutega. Üheks oluliseks probleemikohaks oli suur küsitluse katkestamise määr (48 vastajat) – märkimisväärne osa vastajatest ei viinud küsimustiku täitmist lõpuni. See mõjutab otseselt tulemusi ja seab piirangud järelduste tegemistele. Suurimaks põhjuseks antud olukorrale pean ma enda tekitatud tehnilist viga küsimustikus. Nimelt oli küsimustik VTG Stuudiumis avaldatud olnud neli päeva, kui kooli kantselei vahendas mulle ühe vastaja tagasiside, mille põhjal ilmnes viga küsimuses nr 8 („Kas olete kunagi mõelnud õpingute katkestamisele?“). Kui vastaja valis vastuseks „ei“, oli järgnev küsimus ikka kohustuslikuks pandud, mis loogiliselt ei oleks pidanud nii olema. Kuigi parandasin vea kohe pärast tagasiside saamist, jõudsid esimesed vastajad selle probleemiga kokku puutuda ning osa neist võis selle tõttu küsimustiku täitmise katkestada.

Kasutatud allikad:

- Abiline, S. (2019). Õnne valem: Täiskasvanute gümnaasium. *Õpetajate Leht*.
<https://opleht.ee/2019/10/onne-valem-taiskasvanute-gumnaasium/>
- Aru, J. (2017). *Ajust ja arust* (lk 25). Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman.
https://www.academia.edu/28274869/Albert_Bandura_Self_Efficacy_The_Exercise_of_Control_W_H_Freeman_and_Co_1997_pdf
- Beck, H. (2014). *Eksimine on kasulik: Kuidas aju puudused meid tugevamaks muudavad* (lk 25-26). Tallinn: Kirjastus Varrak.
- Beljajev, R. & Vanari, K. (2005). Õppimine ja õpioskuste arendamine täiskasvanuna.
<https://digiriul.sisekaitse.ee/bitstream/handle/123456789/858/%C3%95ppimine%20ja%20%C3%B5ppimisoskuste%20arendamine%20t%C3%A4iskasvanuna%20uus%20fail.pdf>
- Cherry, K. (2013). What is motivation? <https://www.verywellmind.com/what-is-motivation-2795378>
- Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., & Ryan, R. M. (2017). Motivation and education: The self-determination perspective. *Educational Psychologist*, 26(1), 41- 50.
https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/1991_DeciVallerandPelletierRyan_EP.pdf
- Euroopa Komisjon. (2022). Andragoogika isadele mõeldes.
<https://epale.ec.europa.eu/et/blog/andragoogika-isadele-moeldes>
- Euroopa Komisjon. (2022). Euroopa täiskasvanuhariduse veebikeskkond.
<https://epale.ec.europa.eu/et/blog/andragoogika-pohimotete-kasutamine-tanapaevases-erimeelsusi-tais-maailmas>
- Ginsburg, L. (2004). Learning and development in adulthood: A review. *International Journal of Lifelong Education*, 23(3), 268–287.
<https://ako.ac.nz/assets/Manako/Files-for-TEC-presentation-31-March-2021/Review-of-research-and-evaluation-on-improving-adult-literacy-and-numeracy-skills.pdf>
- Grant, A. (2024). *Varjatud potentsiaal: Suurte saavutuste teadus* (lk 41-42). Tallinn:

Tallinna Raamatutrükikoda.

Haridus- ja Teadusministeerium. (2021). *Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035*,
<https://www.hm.ee/>

Haridus- ja Teadusministeerium. Täiskasvanuharidus. <https://www.hm.ee/kutse-ja-taiskasvanuharidus/taiskasvanuharidus>

Haridus- ja Teadusministeerium. Täiskasvanud õppijate hulk saavutas rekordilise taseme. <https://www.hm.ee/uudised/taiskasvanud-oppijate-hulk-saavutas-rekordilise-taseme>

Illeris, K. (2004). *Adult Education and Adult Learning*. London: Routledge.
https://www.researchgate.net/publication/286924954_Adult_Education_and_Adult_Learning

Ilie, V. (2019). Study on adult learning motivation. *The International Journal of Human and Behavioral Science*.
https://www.academia.edu/81525981/Study_On_Adult_Learning_Motivation

Inimvajaduste hierarhia. (s.a.). *Vikipeedia*. Vaadatud 27.04.2025,
https://et.wikipedia.org/wiki/Inimvajaduste_hierarhia

Jõgi, L. (2006). Andragoogilise, sotsiaalse ja psühholoogilise aspekti tegurite koosmõju täiskasvanute õppimiskäsituste, õppimisvalmisolekule ja koolitusaktiivsuse kujunemisele elukestva õppe kontekstis: Uurimuse kokkuvõte. (Doktoritöö, Tallinna Ülikool). <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/b27893f0-d443-4e96-8302-152463d86c28/content>

Kalm, E. (2011). Sisemine motivatsioon.
<https://www.tark.ee/sisemine-motivatsioon>

Kalmus, M. (2019). Täiskasvanud õppija õppimist toetavad ja takistavad tegurid muusikaalases kutseõppes. (Magistritöö, Tartu Ülikool).
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/aea4f4c0-8037-4a12-83d9-c61f1fabbae2/content>

Karu, K. & Jõgi, L. (2004). *Adult learning orientations in long-term training* (lk 11-17). Tallinn.

Kidron, A. (2008). *Psühholoogia põhisuunad* (lk 123). Tallinn: Erko trükk.

Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The Adult Learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (8th ed.).

- New York: Routledge.
<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9780429299612>
- Krull, E. (2018). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat* (lk 157-158). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Korelskaja-Novikova, V. (2018). Kuidas kujuneb õpimotivatsioon. <https://opleht.ee/2018/05/kuidas-kujuneb-opimotivatsioon/>
- Puvvada, V. G. (2019). Motivational Strategies for Adult Learners: Different Approaches.
https://www.academia.edu/43843847/Motivational_Strategies_for_Adult_Learners_Different_Approaches
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54–67. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0361476X99910202>
- Sogunro, O. A. (2015). Motivating Factors for Adult Learners in Higher Education. *International Journal of Higher Education*, 4(1), 22–37.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1060548.pdf>
- Statistikaamet. (2023). Aja puudumine ei võimalda inimestel enesetäiendamisega tegeleda. <https://stat.ee/et/uudised/aja-puudumine-ei-voimalda-inimestel-enesetaiendamisega-tegeleda>
- Strongman, K. T. (2008). *Psühholoogia igapäevaelus* (lk 81-83). Tallinn: Tallinna Raamatutrukikoda.
- Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia. (2024). *Lõputööde juhend*.
https://viljandi.ut.ee/sites/default/files/2024-12/T%C3%9C%20VKA%20I%C3%B5put%C3%B6%C3%B6de%20juhend%202024_0.pdf
- Taskuteatmik. (s.a.). Andragoogika.
<https://andragoogika.weebly.com/taskuteatmiktaskus.html>
- Toots, K. (2020). Täiskasvanute õpimotivatsioon eesti keele ja kirjanduse tundides Põlva Gümnaasiumi näitel. (Magistritöö, Tartu Ülikool).
<https://hdl.handle.net/10062/68667>
- Tüür, E. (2013). Mittetraditsioonilise õppija kutseõpingute valiku motiivid ja

õpinguid mõjutavad tegurid. (Magistritöö, Tartu Ülikool).

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/2d9740dd-b445-433e-bbf7-e1e1f9a26def/content>

Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., Sheldon, K. M., & Deci, E. L. (2020).

Motivating learning, performance, and persistence: The role of needs and values in self-determined learning. *Educational Psychologist*, 49(1), 34-44.

https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2004_VansteenkisteSimonsLensSheldonDeciJPSP.pdf

Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium. Õppimisvõimalused.

<https://vtg.vil.ee/et/oppimisvoimalused/oppimisvoimalused>

Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi arengukava 2018–2020.

https://www.viljandi.ee/documents/36926/488500/VTG_arengukava_2018-2020.pdf

Whitmore, J. (2009). *Tulemuslikkuse treenimine* (lk 53). Tallinn.

Wlodkowski, R. (2008). Four Levels of Adult Motivation.

<https://raymondwlodkowski.com/Materials/ProfessionalLearning.pdf>

Õunapuu, L. (2014). *Statistika rakendamine sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikooli

Kirjastus. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/3538e168-6012-4e90-8484-4bb59be8b14a/content>

Lisad

Lisa 1. Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi direktori kirjalik luba

Tere Ele!

Kooli luba on Teil olemas, et teha lõputöö eespool mainitud teemal.

Lugupidamisega

Mall Kõiv Direktor

Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium

+372 5153 046

Lisa 2. Ankeetküsitlus

Õpimotivatsiooni küsimustik

Lugupeetud vastaja!

Minu nimi on Ele Lipp. Olen Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumi vilistlane ning lõpetamas Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia kogukonnahariduse ja huvitegevuse õppekava. See ankeet on osa minu lõputööst, mille eesmärk on uurida täiskasvanud õppijate õpimotivatsiooni toetavaid tegureid ja võimalikke probleeme. Teie vastused on **anonüümsed** ning neid kasutatakse **ainult lõputöö** eesmärgil. Olen väga tänulik, kui leiate umbes **10 minutit** küsimustikule vastamiseks!

Küsimustik koosneb **10 küsimusest**.

Vastamine on **vabatahtlik ja anonüümne**.

Üldandmed

1. Sugu (valige üks)

☐ Naine

☐ Mees

☐ Muu: _____

2. Vanus (valige üks)

☐ 18–25

☐ 26–35

☐ 36–45

☐ 46–55

☐ 56+

3. Põhjused, miks otsustasite jätkata õpinguid Viljandi Täiskasvanute Gümnaasiumis

(võib valida mitu)

- ☐ Soovin omandada keskhariduse
- ☐ Vajalik tööalaselt
- ☐ Isiklik eneseareng
- ☐ Soov jätkata õpinguid ülikoolis
- ☐ Pereliikmete või sõprade toetus ja julgustus
- ☐ Muu: _____

Õpimotivatsiooni toetavad tegurid

4. Millised tegurid motiveerivad Teid kõige rohkem õpinguid jätkama?

(Hinnake skaalal 1–5, kus 1 = üldse mitte oluline, 5 = väga oluline)

Motivatsioonitegur	1	2	3	4	5
Isiklik areng ja eneseteostus	☐	☐	☐	☐	☐
Paremad töövõimalused tulevikus	☐	☐	☐	☐	☐
Perekonna ja lähedaste toetus	☐	☐	☐	☐	☐
Koolipersonali ja õpetajate toetus	☐	☐	☐	☐	☐
Positiivne õpikeskkond koolis	☐	☐	☐	☐	☐
Paindlik õppetöö korraldus	☐	☐	☐	☐	☐

5. Kuidas hindate oma õpimotivatsiooni taset praegu?

(1 = väga madal, 5 = väga kõrge)

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

Õpimotivatsiooni säilitamise probleemid

6. Millised tegurid on tekitanud Teil raskusi õpimotivatsiooni hoidmisel?

(Valige kuni kolm olulisemat)

- ☐ Aja puudus (nt töö, pere, muud kohustused)
- ☐ Majanduslikud raskused
- ☐ Õppekoormus ja keerukad ained
- ☐ Ebapiisav õpetajate või kooli toetus
- ☐ Stress ja väsimus
- ☐ Motivatsioonipuudus
- ☐ Muu: _____

7. Mida saaks kool Teie arvates teha, et toetada Teie õpimotivatsiooni?

(Valige kuni kolm olulisemat)

- ☐ Suurendada õpetajate ja/või tugipersonali toetust õppijale
- ☐ Parandada õpikeskkonda (nt hubasemad ruumid)
- ☐ Pakkuda rohkem praktilisi ja elulisi õppeülesandeid
- ☐ Korraldada rohkem motivatsioonikoolitusi või nõustamist
- ☐ Muu: _____

8. Kas olete kunagi mõelnud õpingute katkestamisele?

- ☐ Jah
- ☐ Ei

9. Kui vastasite eelnevale küsimusele „Jah“, siis mis oli peamine põhjus? (võib valida mitu)

- ☐ Aja puudus
- ☐ Õpiraskused
- ☐ Isiklikud või perekondlikud probleemid
- ☐ Motivatsioonipuudus
- ☐ Rahapuudus
- ☐ Muu: _____

10. Kas soovite lisada midagi seoses täiskasvanuhariduse või õpimotivatsiooniga?

(Avatud vastus)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ele Lipp,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose ,

TÄISKASVANUD ÕPPIJA ÕPIMOTIVATSIOON VILJANDI TÄISKASVANUTE GÜMNAASIUMI NÄITEL,

mille juhendaja on Agda Grahv,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Ele Lipp

19.05.2025